

УКРАЇНА І ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ: ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІННОСТЕЙ, ІДЕНТИЧНОСТІ, ІНСТИТУТИ. МОЖЛИВІ АЛЬТЕРНАТИВИ.

Останнім часом все гостріше ставиться питання про інтеграцію України до ЄС. Актуальним є питання становлення дружніх, партнерських відносин між ЄС та Україною.

Мета дослідження: Аналіз імовірних кроків України в найближчому майбутньому задля прискорення процесів євроінтеграції (згідно з думкою експертів); з'ясувати сутність європейської ідентичності, її співвідношення з національною ідентичністю та напрями формування.

Завдання дослідження:

- 1) провести аналіз спільних та відмінних рис України і Європейського Союзу;
- 2) сформулювати можливі альтернативи;
- 3) дослідити цінності, ідентичності та інститути.

Об'єкт дослідження: Україна як частина Європейського Союзу.

Предмет дослідження: Україна і Європейський Союз.

Європейський Союз є політичним, економічним і культурним об'єднанням з ознаками конфедерації, до якого входять 28 європейських держав з населенням понад 507 млн. людей. Представництво Європейської Комісії в Україні було відкрито в центрі Києва у вересні 1993 року. З 1 грудня 2009 року (після набуття чинності Лісабонського договору). Представництво Європейської Комісії перетворилося на Представництво Європейського Союзу в Україні. Внаслідок політики розширення, ЄС отримав спільні кордони з Україною 1 травня 2004 року, коли до союзу приєдналися десять країн, у тому числі Польща, Угорщина, Словаччина. Наразі спільна протяжність кордонів України та ЄС становить 1390,742 км. На сьогодні основними напрямками співробітництва між Україною та ЄС є енергетика, торгівля та інвестиції, юстиція та внутрішні справи, наближення законодавства України до законодавства Євросоюзу, охорона навколишнього середовища, транспортна сфера, транскордонне співробітництво, співпраця у сфері науки, технологій та космосу.

По-перше, після розпаду соціалістичної системи практично всі країни Центральної і Східної Європи заявили про свої європейські прагнення та висловили бажання приєднатися до європейської співдружності народів і продовжити разом рухатися до єдиної Європи. По-друге, «політичні процеси об'єднання зустріли досить мляву підтримку населення великих країн, і жодних сплесків ентузіазму з приводу європейського братерства не було зареєстровано». По-третє, почало дедалі частіше виникати питання, чи є в європейській єдності інші підстави, окрім економічних [4].

За своїм змістом План дій містив перелік конкретизованих зобов'язань України у сфері зміцнення демократичних інституцій, боротьби з корупцією, структурних економічних реформ та заходів по розвитку співпраці з ЄС в секторальних сферах. Виконання політичних пріоритетів Плану дій Україна-ЄС дозволило розпочати у березні 2007 р. переговори щодо укладення нової посиленої угоди на заміну Угоди про партнерство та співробітництво [6]. Після завершення вступу України до Світової організації торгівлі 18 лютого 2008 року були започатковані переговори в частині створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, що відкриває шлях до лібералізації руху товарів, капіталів та послуг та широку гармонізацію нетарифних інструментів економічного регулювання. 22 грудня 2011 р. було підписано верифікаційний документ про завершення переговорів. Реалізація положень щодо ЗВТ, які є інтегрованою складовою Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, створила необхідні умови для поступової інтеграції ринку України у Спільний ринок ЄС. На рівні глав переговорних делегацій 30 березня 2012 р. відбулося парафування Угоди про асоціацію. Протягом 2007-2012 рр. відбулися 21 раунд переговорів щодо Угоди про асоціацію та 18 раундів переговорів щодо створення зони вільної торгівлі [6]. Президент України В. Янукович ввів у дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 12 березня 2013 року «Про невідкладні заходи щодо європейської інтеграції

України». У рішенні РНБО наголошується, що невідкладні заходи щодо європейської інтеграції України ухвалюються з метою забезпечення подальшого розвитку стратегічного партнерства України з Європейським Союзом, його державами-членами на засадах політичної асоціації та економічної інтеграції, завершення у 2013 році процесу укладення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та її наступної імплементації, а також реалізації домовленостей, досягнутих у ході 16-го саміту «Україна - Європейський Союз» [7]. Прийняття Верховною Радою чергового пакета законів наближає Україну та ЄС до підписання Угоди про асоціацію. Позитивні зрушення у сфері законодавства щодо співпраці України та ЄС: а) підписання закону України «Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Союзом про внесення змін до Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз», прийняття посиленої Угоди про лібералізацію візового режиму [8]; б) розробка законопроекту про вдосконалення антикорупційної політики; в) створення закону щодо удосконалення системи захисту персональних даних; г) ухвалення змін до Кримінального кодексу України, що стосуються приєднання нашої країни до Протоколу проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, який доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності [9]. Задачі, що потребують вирішення, є наступними: а) внесення змін в закон про здійснення державних закупівель (Голова Представництва ЄС в Україні Я. Томбінський зазначив, що з закону повинні бути вилучені положення про виключення певних галузей зі стандартною конкуренцією) [10]; б) акцентування уваги на забезпечення якості судового та виборчого законодавства (у червні Венеціанська комісія, дорадчий орган Ради Європи з питань конституційного права, повинна оприлюднити свої висновки щодо змін до виборчого законодавства України. На експертизі у Венеціанській комісії наразі два документи: перший вносить зміни до законодавства на підставі висновків ОБСЄ, які були зроблені за результатами парламентських виборів в Україні 2012 року. Другий документ у разі надання йому позитивного висновку Венеціанською комісією і ухвалення Верховною Радою дозволить провести повторні вибори в тих одномандатних округах, де вони були визнані такими, що не відбулися) [11]. 13-14 червня 2013 року Венеціанська комісія також надала висновок з приводу законопроекту про зміни до Конституції України в частині правосуддя, які були напрацьовані в Адміністрації Президента і передані до Венеціанської комісії у квітні цього року Конституційною Асамблеєю. У цій сфері, згідно з висновками комісії, залишилося кілька проблемних моментів. Серед них, наприклад, положення про звільнення суддів на підставі порушення присяги, яке має доволі нечітке формулювання, що робить його вразливим і легким для маніпуляції [12]. В енергетичній сфері базові положення про співробітництво між Україною і ЄС містяться у Плані дій Україна-ЄС від 21 лютого 2005 р., у двосторонньому Меморандумі про порозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі від 1 грудня 2005 р., а також у двох спільних звітах про виконання зазначеного меморандуму (за 2006 і 2007 рр.). Однак, ефективність цього правового механізму залишається низькою через небажання основних європейських країн-експортерів енергоресурсів (Росія, Норвегія) ратифікувати Договір до Енергетичної Хартії [13]. Ситуація у сфері торгівлі та інвестицій є наступною: у I півріччі 2012 р. експорт товарів до країн ЄС склав 8135,5 млн. дол. США і зменшився по відношенню до відповідного періоду минулого року на 13,7%, імпорт – відповідно 12456,5 млн. дол. США і збільшився на 10,2%. Негативне сальдо становило 4321 млн. дол. США (мінус 1876,8 млн. дол. США у I півріччі 2011 р.) [14]. Основним форматом інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС є взаємодія нашої держави з Європейським інвестиційним банком (ЄІБ). Кредитний портфель ЄІБ в Україні складається з шести інвестиційних проектів. Пріоритетними сферами кредитної діяльності ЄІБ в Україні є модернізація транспортної та енергетичної інфраструктури, підвищення рівня енергоефективності економіки України, зміцнення рівня захисту навколишнього середовища, реформування системи освіти, а також кредитна підтримка приватного ділового сектору України [15]. ЄІБ готовий надавати підтримку Україні в модернізації її газотранспортної системи (ГТС). 21 вересня 2012 р. у Брюсселі була підписана Угода між

ЄІБ та Міненергівугілля України про кредитне фінансування на суму 150 млн. євро програми модернізації Дніпровського гідроенергетичного каскаду. Відбір потенційних інвестиційних проектів у сфері транспортної інфраструктури проводиться ЄІБ та українською стороною відповідно до пріоритетів транспортного співробітництва між ЄС та країнами-учасницями ініціативи ЄС «Східне партнерство». Узгодження цих пріоритетів відбувається в рамках роботи Транспортної панелі «Східного партнерства». Діалог щодо визначення пріоритетних сфер та потенційних проектів ведеться з Міністерством екології та природних ресурсів України. Така діяльність здійснюється переважно через довгострокове кредитне фінансування, яке проводиться через відібрані ЄІБ українські комерційні банки [15]. У щорічному Посланні Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2013 році» зазначено, що продовжується адаптація національних технічних регламентів до законодавства ЄС, а також здійснюються заходи щодо гармонізації національних стандартів з міжнародними та європейськими стандартами у пріоритетних галузях економіки [16, с. 39]. У Посланні ведеться мова про те, що Україна має прямувати до збалансованого розвитку промисловості з поступовим збільшенням частки високотехнологічної, інноваційної продукції. Необхідність зазначених кроків диктується не лише вимогами прискорення економічного зростання України, а й перспективами щодо створення зонивільної торгівлі з Європейським Союзом. У Посланні зазначається, що Україна зможе скористатися перевагами вільної торгівлі з країнами ЄС лише у випадку гармонізації національних стандартів виробництва та реалізації промислової продукції згідно зі стандартами Європейського Союзу [11, с. 56]. «Сьогодні Україна, яка визначилася зі стратегічними орієнтирами свого розвитку та кінцевою метою європейської інтеграції, розглядає участь у реалізації Європейського проекту з його орієнтованістю на безпеку та процвітання всієї Європи як найважливіший зовнішньополітичний пріоритет», - таку думку у Посланні висловлює віце-Президент України В.Янукович.

Для України європейський вибір справді доленосний ще й тому, що опирається на глибоке історичне коріння і традиції українського народу. Спорідненість з Європою повністю проявилася ще в епоху Середньовіччя на прикладах тісних зв'язків і Київської Русі, і Галицько-Волинської держави із західноєвропейськими країнами. Показовим можна вважати і литовсько-польський період, коли українські землі, незважаючи на всі складності пригніченого становища, ще більше поглибили євроінтеграційну тенденцію. Утворення суверенної Української держави як невід'ємної частини Європи – з міжнародно-правової і геополітичної точки зору та наслідками прийняття Україною у 998 р. християнства – засвідчують про її належність до складової частини західної цивілізації. Адже сам факт хрещення Київської Русі знаменував цивілізаційний вибір, що визначив подальший історичний шлях країни і народу. Візантія стала для Давньоруської держави – Київської Русі, культурним орієнтиром, а сусідні країни – Польща, Угорщина, Литва – природними суперниками і партнерами. Особливості геополітичного становища України визначили її складну долю, поєднану з постійною визвольною боротьбою українського народу та наполегливими спробами самоідентифікуватися в мінливому європейському середовищі. ХХ сторіччя стало доленосним – Україна здобула незалежність і стала активно стверджуватися у світі. Суверенна Україна продемонструвала світові палке бажання стати частиною європейської спільноти не тільки географічно, але й політично та економічно. Сучасний європейський вектор зовнішньої політики України відповідає її національним інтересам.

Окремо варто наголосити про значний вплив давньоруських та українських пам'яток права на державотворчі процеси в Європі. Зокрема "Руська Правда" стала основою правової системи Великого Князівства Литовського, що згодом перетворилося на Литовсько-Руську державу. Гуманістичні цінності "Руської Правди" в повній мірі відобразились в Литовських статутах: Першому ("Старому") 1525 р., Другому ("Волинському") 1566 р., Третьому ("Новому") 1588 р. Виданням цих універсальних кодифікованих правових пам'яток завершився процес уніфікації різних джерел права та правових систем, які діяли на українських землях.

Відомо, що історично для українського народу було характерним прагнення до індивідуальної свободи і рівноправності в громадському житті. Тому є достатньо причин припускати, що українські національні традиції виступали як одна з умов виникнення ліберальних ідей в Україні, бо вони відобразилися на менталітеті її народу. З іншого боку, ліберальні погляди формувалися і еволюціонували паралельно зі свідомим лібералізмом та демократизмом, що розвивалися, на думку Михайла Драгоманова, не стільки на історико-національному, скільки на загальноєвропейському ґрунті. В Україні ці ідеї перепліталися, змішувалися з місцевою традицією політичних вольностей і державної автономії. Можна виділити деякі основні ліберальні принципи, на яких здебільшого ґрунтується українська ліберальна традиція, що тісно переплітається з сучасними європейськими цінностями.

Отже, будемо вірити, що Україні вдасться в недалекому майбутньому стати повноцінною європейською державою, модернізувати свою економіку, законодавчий, соціальний і політичний сектори, беручи до уваги успішну практику передових країн ЄС.

Список використаних джерел:

1. Булана О. *Державна підтримка підприємств реального сектора економіки в Україні в умовах її інтеграції у СОТ і ЄС* // *Економіка України*. - 2011. - № 2. - С. 68-79.
2. Осташко Т. *Ризики для сільського господарства від встановлення зони вільної торгівлі у ЄС* // *Економіка України*. - 2011. - № 3. - С. 57-70.
3. Саблук П., Власов В., Біленький О. *Регіональна інтеграція: К. ННЦ ІАЕ, 2010. - 365 с.*
4. Самутіна Н. *Ета музыка слишком прекрасна* // *Искусство кино*. - 1999. - № 9. - С. 78-89.
5. Чужиков В., Бояр А. *Антикризовий бюджетний менеджмент в ЄС* // *Економіка України*. - 2012. - № 1. - С. 69-78.
6. *Договірно-правова співробітництва Україна-ЄС. Представництво України при Європейському Союзі, ВР України, Комітет з питань європейської інтеграції, 27.02.2013.*
7. *Указ Президента України "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 12 березня 2013 року «Про невідкладні заходи щодо європейської інтеграції України».*
8. *Янукович підписав закон між Україною і ЄС про спрощення оформлення віз, 08.04.2013.*
9. *Прийняття Верховною Радою чергового пакету законів наближає Україну та ЄС до підписання Угоди про асоціацію*
10. *ЄС радить Україні змінити закон про держзакупівлі* // *РБК Україна, 16.05.2013.*
11. *Венеціанская комиссия должна обнародовать свои выводы относительно изменений в избирательное законодательство Украины в июне* [Електронний ресурс] // *Ракурс.іа, 16.05.2013.*
12. *Венеціанська комісія оприлюднить висновки щодо змін до Конституції в частині системи судоустрою у червні* // *Укрінформ, 21.05.2013.*
13. *Савін С. Співпраця між Україною та ЄС в енергетичній сфері: здобутки та перспективи. - НІСД, 2008.*
14. *Торгівля та інвестиції. // Урядовий портал, 2012. -*
15. *Інвестиційне співробітництво між Україною та ЄС. Постійне представництво України при ЮНЕСКО, 2013.*
16. *Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2013 році : Щорічне П'яте послання Президента України до Верховної Ради України. - К. : НІСД, 2013. - С. 39, 56*
17. *Гончарук - Чолач Т., Джугла Н. Особливості української ментальності як основа національної самоідентифікації. / Т. Гончарук - Чолач, Н. Джугла / [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://library.tneu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv*
18. *Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. - Економічна думка, 2010. - 126 с.*